

Digitalmarkedsdirektivet

Digitalmarkedsdirektivet ([\(EU\) 2019/790](#)) har som formål å gjennomføre en ytterligere harmonisering av regelverket om opphavsrett og nærstående rettigheter i det indre marked, særlig når det gjelder digital og grensekryssende bruk av beskyttet innhold. En overordnet gjennomgang av bestemmelsene i direktivet finnes i [EØS-notatbasen](#).

Fremstilling av eksemplar for tekst- og datautvinning (artikkel 3 og 4)

Artikkel 3 regulerer tekst- og datautvinning til forskningsformål. Det skal innføres et unntak fra eneretten for eksemplarfremstilling og uttrekk av verk utført av forsknings- og kulturarvinstusjoner. Vilkåret er at institusjonen har lovlig tilgang til verket eller materialet og at formålet er tekst- og datautvinning for vitenskapelig forskning. Et mer generelt unntak for tekst- og datautvinning finnes i artikkel 4. Dette unntaket kommer bare til anvendelse i de tilfeller rettighetshaveren ikke uttrykkelig har nedlagt forbud mot slik bruk.

I åndsverkloven gjelder flere av avgrensingsreglene også for fotografiske bilder med vern etter åndsverkloven § 23. Fotografiske bilder er ikke vernet på EU-nivå og omfattes derfor ikke av unntakene i direktivets artikkel 3 og 4.

Spørsmål:

1. Bør bestemmelsene som skal gjennomføre unntakene i artikkel 3 og 4 også gjelde for fotografiske bilder som har vern etter åndsverkloven § 23, selv om det ikke følger av direktivet?
2. Skal bestemmelsene tolkes slik at eksemplarfremstilling og uttrekk til tekst- og datautvinningsformål kan gjøres av alt materiale som er åpent tilgjengelig på Internett?
3. Hvilke type tiltak bør kunne anses som «tiltak for å sikre sikkerheten og integriteten» etter artikkel 3 nr. 3?
4. Innebærer artikkel 4 en rett til å digitalisere materiale for å utføre tekst- og datautvinning?
5. Hvordan kan det etableres en felles standard for tekst- og datautvinning?

Bruk av verk og andre beskyttede arbeider i grensekryssende opplæringsvirksomhet og åndsverklovens øvrige undervisningsbestemmelser (artikkel 5 og anmodningsvedtak ifm. § 43)

Artikkel 5 gjelder bruk av verk og annet materiale i digitale og grensekryssende undervisningsaktiviteter. Det skal innføres et unntak fra eneretten (eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring) for å tillate digital bruk av verk og annet materiale for illustrasjonsformål i undervisning. Formålet skal være ikke-kommersielt. Vilkåret er at bruken skal skje på stedet i en undervisningsinstitusjon eller via et sikkert elektronisk nettverk som kun er tilgjengelig for

undervisningsinstitusjonens elever, studenter og undervisningspersonale. Det er videre et vilkår at kilde oppgis, hvis dette er mulig.

Direktivet åpner for at enkelte typer verk eller bruk ikke skal omfattes av unntaket, f.eks. når det gjelder materiale som er spesielt beregnet til undervisningsmarkedet og der det finnes adekvate lisensordninger, og disse ordningene gjøres godt kjent for undervisningsinstitusjonene. Bruk av verk etter bestemmelsen skal anses å kun ha skjedd i den medlemsstaten som undervisningsinstitusjonen er etablert i (selv om bruken altså kan skje over landegrensene). Medlemsstatene kan også velge å gi rimelig kompensasjon til rettighetshaverne for eventuell skade som påføres rettighetshaverne på grunn av bruken.

Spørsmål:

6. Bør enkelte typer verk eller former for bruk ikke omfattes av unntaket? Hvis ja, hva bør unntas og hva er begrunnelsen for dette?
7. Hvilke vurderinger bør gjøres for å avgjøre om bruken er til «illustrasjonsformål» i undervisningen?
8. Hvordan kan det avgjøres om det har skjedd en skade som er påført rettighetshaverne på grunn av bruken, og hvor stor må denne skaden være før den utløser et krav om eventuell kompensasjon?

Åndsverkloven § 43 tredje ledd er en kodifisering av den tidligere ulovfestede «klasseromsregelen». Bestemmelsen innebærer blant annet at det å vise film i ordinær klasseromsundervisningen anses å skje innenfor det private området og dermed ikke som en tilgjengeliggjøring for allmennheten. Eksemplarframstilling skal imidlertid klareres på vanlig måte.

Ved stortingsbehandlingen av åndsverkloven i 2018 ble regjeringen i to [anmodningsvedtak](#) bedt om å se nærmere på klasseromsregelen. Vedtak nr. 728 gikk ut på å følge med på hvordan bruken utvikler seg:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om å justere «klasseromsregelen» i åndsverkloven § 43 dersom det viser seg at bruken etter bestemmelsen utvikler seg slik at den skader rettighetshavernes interesser på en urimelig måte.

Vedtak nr. 731 gikk ut på å utrede hvorvidt og hvordan bestemmelsen kan snevres inn, slik at overføring blir vederlagspliktig på lik linje med eksemplarframstilling:

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med sak om hvordan og hvorvidt verk som overføres i klasserommet, deriblant strømming fra Internett, kan likestilles med eksemplarframstilling i klasserommet, og dermed bli vederlagspliktig, slik at det blir mulig for partene å inngå avtalelisens også for strømming og annen overføring.

Digitalmarkedsdirektivet vil medføre enkelte lovendringer på undervisningsområdet. I [Prop. 104 L \(2016-2017\)](#) ble det varslet en helhetlig gjennomgang av åndsverklovens undervisningsbestemmelser når digitalmarkedsdirektivet skulle gjennomføres i norsk rett, jf. punkt 5.4.6 og 5.17.4.5. Klasseromsregelen anses som en del av den samlede balansen mellom ulike interesser på undervisningsområdet, og det vil derfor være naturlig at anmodningsvedtakene vurderes i sammenheng med åndsverklovens øvrige undervisningsbestemmelser.

Spørsmål:

9. Hvordan bør klasseromsregelen i § 43 tredje ledd se ut?
10. Har det skjedd endringer i bruk etter at klasseromsregelen ble lovfestet, som har ført til at rettighetshavernes interesser har blitt urimelig tilsidesatt?
11. Foreligger det endringsbehov i andre undervisningsbestemmelser?

Bevaring av kulturarv (artikkel 6)

Artikkel 6 gjelder bevaring av kulturarv. Medlemsstatene skal innføre et unntak fra eneretten til eksemplarframstilling slik at kulturarvinstitusjoner til bevaringsformål skal kunne fremstille kopier av alle former for verk og arbeider som er permanent i deres samlinger.

Spørsmål:

12. Er det behov for endringer eller justeringer i åndsverklovens bestemmelser om eksemplarframstilling til blant annet konserverings- og sikringsformål?
13. Er definisjonen av «kulturarvinstitusjoner» i artikkel 6 sammenfallende med de institusjonene som omfattes av forskrift til åndsverkloven § 1-1?
14. Bør bestemmelsen som gjennomfører artikkel 6 også gjelde for rettigheter knyttet til fotografiske bilder etter åndsverkloven § 23?

Felles bestemmelser (artikkel 7)

Artikkel 7 fastslår blant annet at avtalebestemmelser som er i strid med unntakene i artiklene 3, 5 og 6 ikke kan håndheves. Bestemmelsen fastsetter videre at unntakene i artiklene 3 til 6 er underlagt visse av de samme reglene i opphavsrettsdirektivet ([2001/29/EF](#)) som de andre opphavsrettslige unntakene. Unntakene i direktivets artikkel 3 til 6 gir nasjonal lovgiver lite rom for skjønn.

Spørsmål:

15. Skal dette forstås som at avveiningene opp mot tretrinns-testen allerede er gjort av EU-lovgiver, eller legger direktivet opp til at ytterligere avveininger skal skje på nasjonalt nivå?

Kulturarvinstitusjoners bruk av verk og andre beskyttede arbeider som ikke lenger er i handelen (artikkel 8)

Artiklene 8 til 11 inneholder regler om bruk av verk som ikke lenger er i handelen (out-of-commerce). Artikkel 8 gir anvisning på en form for avtalelisensordning som kulturarvinstitusjoner kan benytte for klarering av slike verk. Dette betyr at dersom det inngås en avtale med en representativ kollektiv forvaltningsorganisasjon, blir avtalen utvidet til også å gjelde de rettighetshavere som ikke er medlem av organisasjonen. Det stilles som vilkår at alle rettighetshavere skal likebehandles når det gjelder lisensvilkår. Bestemmelsene inneholder visse krav til den kollektive forvaltningsorganisasjonen og regler om hvordan ordningen skal fungere i praksis. Blant annet fremgår det av bestemmelsen at rettighetshaveren har mulighet til å nedlegge forbud mot slik bruk.

Spørsmål:

16. Hvordan vil gjennomføring av direktivets artikkel 8 påvirke eksisterende avtalelisensregler?
17. Hvordan bør forholdet mellom åndsverkloven § 50 om avtalelisens for bruk av verk i arkiv, bibliotek og museer, og direktivforpliktelsene i art 8 vurderes?
18. Er det hensiktsmessig å fastsette særlige krav for å avgjøre om verk eller andre beskyttede arbeider kan lisensieres som verk som ikke lenger er i handel?
19. Hvilke krav kan være hensiktsmessige? Hvilke fordeler og ulemper kan det å oppstille slike krav medføre?
20. Hva bør en «rimelig innsats» innebære, for å avgjøre om et verk ikke lenger er i handelen? Og hva bør konsekvensene være dersom det ikke gjøres en tilstrekkelig innsats?

Bruk over landegrensene (artikkel 9)

Under visse vilkår åpnes det i artikkel 9 for grensekryssende bruk av verk som ikke lenger er i handel. Bruk som skjer i henhold til artikkel 8 skal anses å skje i den medlemsstaten hvor kulturarvinstitusjonen er etablert, uavhengig av hvor den faktiske bruken skjer.

Spørsmål:

21. Hvordan bør det legges til rette for grensekryssende bruk av verk som ikke er i handel?

Opplysningstiltak (artikkel 10)

I artikkel 10 fastsettes det krav til visse informasjonstiltak som skal gjennomføres for å identifisere verk som er omfattet av avtalelisensen. Etter bestemmelsen legges det opp til at informasjonen skal offentliggjøres på en felleseuropeisk nettportal.

Spørsmål:

22. Er det behov for å lovfeste informasjonstiltak ut over det artikkel 10 krever?

23. Skal den enkelte kulturarvinstitusjonen eller kollektive forvaltningsorganisasjonen selv melde inn informasjonen til den felleseuropeiske nettportalen, eller bør en sentral nasjonal virksomhet ha ansvaret for dette?

Dialog mellom berørte parter (artikkel 11)

Etter artikkel 11 skal medlemsstatene sørge for at rettighetshavere, kollektive forvaltningsorganisasjoner og kulturarvinstitusjoner konsulteres i forbindelse med visse krav som fastsettes i henhold til artikkel 8. I tillegg skal det legges til rette for løpende dialog mellom berørte parter om bruken av bestemmelsen.

Spørsmål:

24. Hvordan er det hensiktsmessig å etablere en slik dialog?

Avtalelisens (artikkel 12)

Artikkel 12 er en generell bestemmelse som fastsetter krav til nasjonale avtalelisensordninger. Avtalelisens innebærer at dersom det inngås en avtale med en representativ kollektiv forvaltningsorganisasjon, blir avtalen utvidet til også å gjelde de rettighetshavere som ikke er medlem av organisasjonen (avtalelisensvirkning). Etter bestemmelsen skal avtalelisensordninger kun benyttes på «veldefinerte bruksområder» hvor individuell klarering er praktisk vanskelig. Videre stilles det krav om likebehandling av rettighetshavere og til hvilke organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtaler. I artikkel 12 nr. 3 bokstav d stilles det krav om offentliggjøringstiltak for å informere rettighetshavere om nye avtalelisensavtaler, blant annet for å sikre at de skal ha mulighet til å kunne nedlegge forbud mot bruken. Slik forbudsrett er regulert i artikkel 12 nr. 3 bokstav c.

Spørsmål:

25. Åndsverkloven § 63 tredje ledd stiller krav til organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning. Hvilke endringer bør gjøres i denne bestemmelsen som følge av artikkel 12? Hvilke praktiske konsekvenser antas det at gjennomføring av direktivforpliktelsen vil få?

26. Hvordan bør forpliktelsen om å informere rettighetshaverne gjennomføres? Bør det innføres en notifikasjonsordning, eventuelt kombinert med en stillstandsperiode?

Forhandlingsordning (artikkel 13)

Artikkel 13 omhandler tilgjengeligheten av audiovisuelle verk på videobestillingstjenester. Bestemmelsen forplikter medlemsstatene til å etablere en forhandlingsordning som kan bistå når rettighetshavere og brukere ikke blir enige om avtaler om rettigheter til audiovisuelle verk på videobestillingstjenester. Dette uavhengige organet skal yte bistand i forbindelse med forhandlingene om slike rettigheter og bidra til avtaleinngåelser.

Spørsmål:

27. Begrepet «videobestillingstjenester» er ikke definert i direktivet og det finnes ikke et enhetlig begrep i EU-retten. Videobestillingstjenester beskrives i åndsverkloven § 3 andre ledd bokstav d om overføring til offentligheten. Er det behov for å presisere begrepet utover dette?

28. Hvordan bør forhandlingsordningen i artikkel 13 gjennomføres? Kan ordningen legges til Riksmekleren på samme – eller tilnærmet samme – måte som for avtalelisensavtaler etter åndsverkloven § 65 første ledd første punktum, jf. forskriften §§ 4-6 og 4-7, og hvilke endringer bør i så fall gjøres i disse bestemmelsene?

29. Hvordan bør forhandlingsordningen praktiseres der rettighetene til et audiovisuelt verk tilkommer flere rettighetshavere? Bør brukerne kunne kreve å få bistand til forhandlinger med alle de ulike rettighetshaverne?

Billedkunst som ikke er vernet av opphavsrett (artikkel 14)

Artikkel 14 omhandler verk av billedkunst hvor vernetiden er utløpt. For slike verk som er «falt i det fri» skal medlemsstatene fastsette bestemmelser om at alt materiale som stammer fra eksemplarframstillingen av et slikt verk, ikke skal omfattes av opphavsrett eller nærstående rettigheter. Dette gjelder likevel ikke dersom dette materialet er originalt i den forstand at det er opphavers egen intellektuelle frembringelse.

Spørsmål:

30. Begrepet «billedkunst» er ikke definert i direktivet. Er det behov for en presisering av begrepet og bør begrepet omfatte mer enn det som følger av eksemplifiseringen i åndsverkloven § 2 andre ledd bokstav g («malerier, tegninger, grafikk og lignende billedkunst»)?

31. Er det behov for å gjøre endringer i åndsverkloven § 23 om eneretten til fotografiske bilder ved gjennomføringen av direktivet artikkel 14?

Vern av pressepublikasjoner (artikkel 15)

Artiklene 15 og 16 gjelder rettigheter i publikasjoner. Artikkel 15 inneholder bestemmelser om en ny enerett for utgivere av pressepublikasjoner. Utgiveres rett gjelder digital bruk, og vernetiden varer i to år etter utgivelsen av pressepublikasjonen. Den nye eneretten skal ikke påvirke rettighetene til opphavere og andre rettighetshavere når det gjelder verk og andre arbeider som inngår i pressepublikasjonen. Etter artikkel 5 nr. 5 skal opphavere til verk som inngår i en pressepublikasjon, motta en passende andel av de inntektene som nyhetsutgiverne mottar for tilbydere av informasjonssamfunnstjenesters bruk av deres pressepublikasjoner.

Spørsmål:

32. Hva utgjør en «passende andel» etter artikkel 15 nr. 5, og hvem avgjør om andelen er passende?

33. Hvordan bør opphavers rett til vederlag etter artikkel 15 nr. 5 forvaltes?

34. Hvilken praktisk betydning vil det nye vernet få?

Rimelig vederlag (artikkel 16)

Etter artikkel 16 kan også utgivere som har fått overført eller lisensiert til seg en rettighet være berettiget til en andel av vederlaget for bruk av verket som er foretatt i henhold til opphavsrettslige unntaksregler.

Spørsmål:

35. Bør artikkel 16 gjennomføres i norsk rett og i så fall hvordan?

Bruk av beskyttet innhold av tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester (artikkel 17)

Artikkel 17 pålegger tilbydere av delingstjenester for nettinhold, dvs. plattformer som lagrer og gir tilgang til store mengder brukeropplastete verk og annet beskyttet materiale, i større grad enn i dag ansvar for at innholdet er klarert. Tilbyderne skal også på andre måter hindre ulovlig bruk.

Bestemmelsen slår fast at tilbyderne foretar en overføring til allmennheten når de gir allmenheten tilgang til brukeropplastet innhold, og at tilbyderen derfor plikter å innhente tillatelse til denne bruken, f.eks. gjennom en lisensavtale. Ansvarsfrihetsreglene i ehandelsdirektivet ([2000/31/EF](#)) artikkel 14 gjelder ikke for situasjoner som er omfattet av bestemmelsen. Artikkel 17 oppstiller likevel alternative krav til når tilbyderen kan bli ansvarsfri i de tilfellene det ikke er innhentet tillatelse eller lisens. Blant annet stilles det krav til at tilbyderen har gjort hva den har kunnet («best efforts») for å innhente tillatelse og handlet hurtig og fjernet innhold når rettighetshaveren har gjort oppmerksom på overtredelsen.

Spørsmål:

36. Departementet har registrert at flere aktører på rettighetshaversiden har store forhåpninger til at bestemmelsen vil generere økte inntekter. Hvilke analyser ligger til grunn for en slik vurdering?
37. Hvordan bør artikkel 17 nr. 2 om lisensavtalens utstrekning gjennomføres? Alternativer: 1) Ved at det lovfestes at avtaler inngått mellom delingstjeneste og rettighetshaver også skal gjelde for brukere slik at avtalen får en utvidet virkning; 2) innføre et unntak som fastslår at brukere fritt kan laste opp verk som delingstjenesten har inngått avtale om; eller 3) regulere at avtaler som inngås mellom delingstjeneste og en rettighetshaver skal omfatte og regulere spørsmål om brukerens utnyttelse.
38. Kan og bør forpliktelsen til å innhente tillatelse etter artikkel 17 nr. 4 konkretiseres? For eksempel hvis en tjeneste inneholder en stor mengde av en viss verkstype, er det tilstrekkelig å inngå avtale med kollektive forvaltningsorganisasjoner som representerer rettighetshaverne til slike verk og større aktører, eller må det også inngås avtaler med mindre aktører? Kan delingstjenester anses for å ha «gjort sitt ytterste for å innhente tillatelse» dersom de takker nei til et tilbud om lisensavtale, herunder dersom lisensgiver stiller urimelige krav til lisensavgiften?
39. Delingstjenester skal deaktivere tilgang til materiale som rettighetshaver har varslet om og hindre fremtidig opplasting, jf. artikkel 17 nr. 4 bokstav c, samtidig som de ikke skal hindre at lovlig materiale lastes opp av brukerne, jf. artikkel 17 nr. 7. Visse metoder for å hindre tilgang til ulovlig materiale, vil i praksis også kunne hindre opplasting av lovlig materiale. Direktivet legger derfor opp til at det må gjøres en interesseavveining ved bruk av metoder for hindre tilgang til ulovlig materiale (artikkel 17 nr. 4 bokstav c) opp mot vernet av brukernes rettigheter (artikkel 17 nr. 7). Hva er relevante utgangspunkter og momenter i en slik interesseavveining?
40. I hvilken grad tillater direktivet at delingstjenester bruker automatiserte løsninger, herunder identitets- og filtreringsteknologi, til å hindre tilgang til materiale som rettighetshaver har varslet om, jf. artikkel 17 nr. 4 bokstav c? Er det risiko for at slike automatiske løsninger i praksis vil kunne hindre opplasting av lovlig materiale, jf. artikkel 17 nr.7?
41. Unntakene i opphavsretten for sitat, kritikk, anmeldelser, samt bruk i karikatur, parodi eller pastisj har tidligere blitt ansett som frivillige for medlemsstatene å implementere. Unntakene gjøres nå obligatoriske innenfor direktivets rammer. Krever unntakene i artikkel 17 nr. 7 andre ledd endringer i den norske åndsverkloven?
42. Sett hen til at artikkel 17 ikke er nevnt i artikkel 23 som lister opp ufravikelige bestemmelser, har delingstjenester mulighet til å helt eller delvis avtale, for eksempel i sine brukervilkår, at andre vilkår gjelder for bruk av deres tjenester enn det som følger av artikkel 17?

43. Hvordan bør mekanismen for alternativ tvisteløsning etter artikkel 17 nr. 9 gjennomføres?
Hvem bør bære kostnaden knyttet til saksbehandlingen?

Sektorspesifikke bestemmelser (artiklene 18 til 23)

Direktivet avdeling IV kapittel 3 (artiklene 18 til 23) inneholder regler om rimelig godtgjøring til opphavere og utøvende kunstnere i avtaler om kommersiell bruk. Direktivet viser til at nasjonal lovgivning bør ta høyde for særtrekkene i hver enkelt sektor.

Spørsmål:

44. Er det behov for sektorspesifikke bestemmelser ved gjennomføringen av direktivets avdeling IV kapittel 3? Hva bør i så fall bestemmelsene ta høyde for? Se også konkrete spørsmål om bestemmelsene i kapittel 3 nedenfor.

Prinsippet om hensiktsmessig og rimelig godtgjøring (artikkel 18)

Av artikkel 18 fremgår et generelt prinsipp om rimelig vederlag (godtgjøring). Etter bestemmelsen skal medlemsstatene sikre at opphavere og utøvende kunstnere som lisensierer eller overdrar rettigheter, har rett til et hensiktsmessig og rimelig vederlag. Ved gjennomføringen av bestemmelsen skal det tas hensyn til prinsippet om avtalefrihet og en rimelig balanse mellom rettigheter og interesser.

Spørsmål:

45. Er det behov for å gjøre endringer i åndsverkloven § 69 for gjennomføring av direktivet artikkel 18, og i så fall hvilke?
46. I hvilke situasjoner vil engangsbeløp anses som «hensiktsmessig og rimelig» godtgjøring? Hvordan kan det ved avtaleinngåelse vurderes om et engangsbeløp er «hensiktsmessig og rimelig», når partene på tidspunktet for avtaleinngåelse ikke sikkert vet hvilke inntekter som vil genereres ved utnyttelse av verket?
47. Hvordan bør overføringer uten vederlag (som tillates etter fortalen punkt 82) vurderes opp mot artikkel 18 (og artikkel 20)?
48. Er det forskjell mellom «*appropriate and proportionate*» i artikkel 18 og «*appropriate and fair*» i artikkel 20 (oversatt til «*hensiktsmessig og rimelig*» i de norske oversettelsene av begge bestemmelsene)?

Innsynskrav (artikkel 19)

Artikkel 19 pålegger erververe av rettigheter en forpliktelse til regelmessig å gi oppdaterte, relevante og uttømmende opplysninger til opphaver eller den utøvende kunstneren om bruken av verket eller arbeidet.

Spørsmål:

49. Hva anses som «relevant informasjon» etter direktivet artikkel 19? Dersom «relevant informasjon» varierer fra sektor til sektor, bør dette komme til uttrykk i lovgivningen, og i så fall hvordan?
50. Hvordan skal innsynskravet i artikkel 19 praktiseres av de som har rettigheter til mange verk, herunder verk med flere opphavere?
51. Informasjon som anses «relevant» for opphavere eller utøvende kunstnere etter artikkel 19 vil i visse tilfeller utgjøre avtalemotpartens forretningshemmeligheter. Hvordan bør dette forholdet håndteres?
52. Etter punkt 74 i direktivets fortale er det ikke et behov for kompensasjon dersom utnyttingen har opphørt. Hvordan skal opphaver eller utøvende kunstner klare å skille en situasjon hvor utnyttingen har opphørt fra en situasjon hvor verket/prestasjonene utnyttes uten at det gis informasjon om utnyttelsen?
53. Hvordan bør en anmodning om informasjon etter artikkel 19 nr. 2 gis til underlisenstakere og hvordan bør informasjonen fra underlisenstakere formidles til opphavere/utøvende kunstnere eller deres representanter, herunder skal det formidles direkte eller indirekte via lisenstaker?
54. Bør Norge benytte seg av muligheten til å begrense kravet til informasjon etter artikkel 19 nr. 3? I så fall, i hvilke tilfeller er det relevant?
55. Hvilke særtrekk i de ulike sektorene bør vektlegges ved gjennomføring av innsynskravet? Hvordan bør dette skje – gjennom sektorspesifikk lovgivning eller på annen måte?
56. Etter direktivet artikkel 19 nr. 3 kan medlemsstatene fastsette at i tilstrekkelig begrunnede tilfeller der den administrative byrden som følger av innsynsforpliktelsen, vil bli uforholdsmessig i lys av inntektene fra utnyttingen av verket eller fremføringen, skal kravet begrenses til de typene og den mengden informasjon som med rimelighet kan forventes i slike tilfeller. Når anses den administrative byrden som uforholdsmessig? Hva anses som rimelig type og mengde informasjon i de tilfeller hvor innsynskravet begrenses?
57. Bør det gjøres unntak fra innsynskravet der bidraget fra opphaver/den utøvende kunstneren ikke er betydelig i slike situasjoner som artikkel 19 nr. 4 tilsikter? I så fall, når anses et bidrag som ikke betydelig?
58. Bør det innføres særskilte regler om tariffavtaler, jf. artikkel 19 nr. 5?
59. Bør manglende rapportering sanksjoneres, og i så fall hvordan?

Ordning for avtalejustering (artikkel 20)

I artikkel 20 er det en bestemmelse om en avtalejusteringsordning som i visse tilfeller åpner for reforhandling av kontrakter. Etter bestemmelsen skal opphaveren eller den utøvende kunstneren sikres et ytterligere vederlag dersom det viser seg at det opprinnelige vederlaget var urimelig lavt sammenlignet med de inntekter verket eller arbeidet genererer. Dette betyr at etterfølgende forhold tas med i vurderingen.

Spørsmål:

60. Ved forberedelsen av den nye åndsverkloven var det en diskusjon om det ved vurderingen av om et vederlag er rimelig etter § 69, skulle tas hensyn til etterfølgende forhold eller ikke. Bør gjennomføringen av direktivet artikkel 20 på denne bakgrunnen sees i sammenheng med gjennomføringen av artikkel 18, jf. åndsverkloven § 69, eller bør artiklene i større grad gjennomføres adskilt fra hverandre?
61. Hvordan står begrepet «urimelig lav» i artikkel 20 seg mot begrepet «urimelig» i avtaleloven § 36? Bør ordningen for avtalejustering etter artikkel 20 gjennomføres som en egen bestemmelse i åndsverkloven, eller er avtaleloven § 36 tilstrekkelig? Dersom det innføres en egen bestemmelse i åndsverkloven, hva blir forholdet til avtaleloven § 36? Skal bestemmelsen i åndsverkloven gjelde istedenfor avtaleloven § 36, eller skal bestemmelsene gjelde parallelt?
62. Hva er forholdet mellom vurderingene av hva som er en «ytterligere, hensiktsmessig og rimelig godtgjøring» etter artikkel 20 og en «hensiktsmessig og rimelig godtgjøring» i artikkel 18?
63. Bør og kan det uttrykkelig reguleres at også opphaveres og utøvende kunstneres representanter kan kreve justering etter artikkel 20? Ifølge fortalen punkt 78 bør identiteten til opphavere og utøvende kunstnere vernes av deres representanter så langt det er mulig. Hvordan kan en vurdere om en godtgjøring er urimelig uten å avsløre identiteten til opphaver/utøvende kunstner, og hvordan bør dette håndteres i norsk rett ved gjennomføring av direktivet?

Twisteløsning (artikkel 21 og anmodningsvedtak ifm. åndsverkloven § 69)

Åndsverkloven § 69 gir opphaver rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Ved behandlingen av åndsverkloven i 2018 uttalte Stortingets familie- og kulturkomité at en tvisteløsningsmekanisme for fastsetting av rimelig vederlag etter bestemmelsen ville være en god måte å løse uenigheter knyttet til vederlagsspørsmål, jf. Innst. 258 L (2017–2018) side 6. I stortingsbehandlingen ble denne uttalelsen fulgt opp med en anmodning om at regjeringen skulle utrede en slik tvisteløsningsordning, jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 729 av 22. mai 2018. På bakgrunn av anmodningsvedtaket vil departementet utrede spørsmålet om en tvisteløsningsmekanisme knyttet til bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69.

I digitalmarkedsdirektivet artikkel 18 er det et generelt prinsipp om rimelig vederlag, som i stor grad tilsvarer åndsverklovens bestemmelse. Etter artikkel 18 skal medlemsstatene sikre

at opphavere og utøvende kunstnere som lisensierer eller overdrar rettigheter, har rett til et hensiktsmessig og rimelig vederlag. Ved gjennomføringen av bestemmelsen skal det tas hensyn til prinsippet om avtalefrihet og en rimelig balanse mellom rettigheter og interesser.

Etter artikkel 21 skal statene fastsette at tvister kan bli underlagt en frivillig prosedyre for alternativ tvisteløsning. Denne alternative tvisteløsningsordningen knyttes imidlertid ikke til den generelle bestemmelsen om rimelig vederlag i artikkel 18, men til bestemmelsen om reforhandling av kontrakter (avtalejusteringsordning) i artikkel 20 og informasjonsplikten i artikkel 19.

Spørsmål:

64. Er det behov for en alternativ tvisteløsningsordning for behandling av tvister etter artiklene 19 og 20?
65. Er det obligatorisk for statene å ha en prosedyre for alternativ tvisteløsning etter artikkel 21 gitt bruk av begrepet «bør» i fortalens punkt 79?
66. Etter artikkel 21 skal en prosedyre for alternativ tvisteløsningsordning være frivillig, mens det følger av fortalens punkt 81 at bestemmelser om prosedyrer for alternativ tvisteløsning bør være obligatoriske og ufravikelige. Hva innebærer dette? Skal den ene parten alltid kunne tvinge den andre til å delta i alternativ tvisteløsning, også om den andre parten (i stedet) ønsker ordinær domstolsbehandling (og kanskje uansett vil kreve domstolsbehandling i etterkant)?
67. Vil det være særskilt behov for en alternativ tvisteløsningsordning for behandling av tvister etter åndsverkloven § 69 dersom det innføres en tvisteløsningsordning knyttet til artikkel 20 om reforhandling av kontrakter? Hva er i så fall begrunnelsen for et slikt behov (gitt at EU ikke har sett det samme behovet)?
68. Hvordan bør en eventuell tvisteløsningsordning se ut, spesielt med tanke på at rettssikkerhetshensyn skal ivaretas og at denne typer tvister vil være svært ulike? Hva vil fordelene med en alternativ tvisteløsningsordning være dersom mange av tvistene uansett vil prøves av domstolene i etterkant? Og hva skal domstolene kunne prøve – bare gyldigheten av vedtaket eller skal saken også kunne fortsette partene imellom? Bør en eventuell tvisteløsningsordning forbeholdes saker hvor tvistesummen er begrenset oppad til en viss sum (småkrav)?
69. Til hvilke stadier i prosessen bør eventuelle særskilte bestemmelser om tvisteløsning knytte seg til? En kan se for seg i alle fall to stadier i prosessen: For det første i forhandlingen, som hjelp til å komme frem til avtale ved (frivillig) mekling eventuelt kombinert med nemnd eller voldgift. For det andre etter at avtale er kommet i stand, for vurderingen av om avtalt vederlag er rimelig, jf. artikkel 20, som et alternativ til domstolsbehandling.
70. Vil det ved en ev. tvisteløsningsordning være behov for særskilte saksbehandlingsregler?

71. I forslag til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv., jf. [Prop. 53 L \(2020-2021\)](#), er det i § 28 en bestemmelse som krever at vederlaget for bruken skal være rimelig. Vil det være behov for at en eventuell tvisteløsningsmekanisme også omfatter tvister om rimelig vederlag knyttet til kollektiv forvaltning av opphavsrett?

72. Vil det være tvisteløsningsbehov knyttet til andre bestemmelser i forslaget til ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett?

Oppsigelse av avtale ved manglende bruk (artikkel 22)

Artikkel 22 gir regler om tilbakekallsrett ved manglende bruk. Bestemmelsen gir på visse vilkår opphaver eller utøvende kunstner en rett til å si opp avtalen dersom erverver ikke utnytter en lisens eller en eksklusiv rett. Etter bestemmelsen er det i stor grad opp til medlemsstatene å fastsette nærmere bestemmelser og vilkår for denne adgangen. Blant annet kan det fastsettes at tilbakekall bare kan gjøres i et bestemt tidsrom og at det må skje etter en rimelig tidsfrist etter avtaleinngåelse.

I [høringsnotatet](#) om ny åndsverklov fra 2016 ble det i punkt 6.7 foreslått en bestemmelse om rett til oppsigelse ved manglende bruk, jf. utkastet § 5-5. Forslaget gikk ut på at opphaver kunne si opp avtalen dersom erverver ikke innen tre år har utnyttet en eksklusiv rett til å gjøre et verk tilgjengelig for allmennheten. Det ble også foreslått en oppsigelsesfrist på ett år, hvor erververen kunne iverksette bruken og avverge oppsigelsen. Bestemmelsen ble foreslått delvis fravikelig, slik at partene kunne avtale en rimelig endring av fristene. Blant annet på grunn av begrenset oppslutning i høringen, ble forslaget ikke opprettholdt i [Prop. 104 L \(2016-2017\)](#), jf. punkt 6.7.5.

Spørsmål:

73. Kan forslaget fra 2016 være egnet som utgangspunkt for gjennomføring av artikkel 22?

74. Er det behov for sektor-spesifikke regler?

Nett- og videresendingsdirektivet

Nett- og videresendingsdirektivet ([\(EU\) 2019/789](#)) regulerer opphavsrettslige spørsmål i forbindelse med visse nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer. Formålet med direktivet er å øke tilgangen til kringkastingsprogrammer fra andre medlemsstater ved å lette klarering av opphavsrettslig beskyttet innhold i slike programmer. En overordnet gjennomgang av bestemmelsene i direktivet finnes i [EØS-notatbasen](#).

Sverige publiserte 11. november 2020 et høringsnotat ([Ds 2020:25](#)) med forslag til gjennomføring av direktivet blant annet i den svenske opphavsrettsloven.

Spørsmål:

75. Hva er vurderingen av det svenske forslaget til gjennomføring?
76. Er det spesielle forhold, for eksempel ved det norske markedet, som departementet bør være særlig oppmerksom på ved gjennomføringen av direktivet?
77. Det er fremmet ulike syn på om det er samsvar mellom direktivets regulering og Høyesteretts vurdering i HR-2018-2268. Uten at det er avgjørende for gjennomføringen, mottar departementet gjerne kommentarer til dette forholdet og oppfatninger om lik- og ulikheter mellom direktivets regulering og Høyesteretts dom.